

آموزش مدیریت پسماند به دانش آموزان قزوینی

امروزه در کشورهای پیشرفته و برخی از کشورهای در حال توسعه همچون ایران کوشش می شود تا اهمیت صنعت بازیافت و منافع متعدد آن از طریق آموزش، مراحل مختلف روند بازیافت و نتایج به دست آمده به عموم مردم شناسانده شود. از آنجا که جمع آوری، تفکیک و بازیافت زباله ها ارتباط مستقیمی با زندگی روزمره مردم دارد اجرای کامل و مداوم آن نیازمند فرهنگ سازی است. یعنی لازم است که این امر به بخشی از فرهنگ شهرنشینی تبدیل شود. در کشورهای پیشرفته، شهرداری ها با اجرای برنامه ها و طرح های مختلف ضمن نشان دادن اهمیت مساله بازیافت، راه ها و روش های گوناگون جمع آوری و تفکیک زباله از مبدا را به شهروندان آموزش می دهند و در این میان کودکان و نوجوانان از اهمیت بسیار بالایی برخوردار هستند. در واقع بسیار مهم است که کودکان بدانند چگونه می توان از طریق جمع آوری زباله و بازیافت به محیط زیست کمک کرد. البته در این زمینه مدارس کمک زیادی به شناساندن مراحل مختلف بازیافت و آموزش آن کرده اند. کودکان ۵ تا ۱۲ ساله با گذراندن چند مرحله آموزش، روش ها و مراحل مختلف جمع آوری و تفکیک زباله ها را فرا می گیرند. هدف اصلی در این آموزش ها دادن انگیزه لازم به کودکان است به طوری که آنها در قبال کار خود، احساس مسوولیت کنند. معمولاً برای گروه های سنی مختلف روش های متفاوتی وجود دارد. برای کودکان پیش دبستانی، هدف، آموزش مقدمات و کلیات است. آنها یاد می گیرند که در خانه زباله های مختلف را از هم جدا کنند و در ظروف مخصوص بریزند. بچه ها سه نکته مهم را فرا می گیرند که ارتباط مستقیمی با بازیافت زباله و حفظ محیط زیست دارد. نخست کاهش میزان کالاهای خریداری شده جهت مصرف که به این ترتیب حجم زباله تولید شده کمتر می شود، دوم، استفاده مجدد از بعضی وسایل و سوم، یافتن راه های جدید برای استفاده از وسایل کهنه و قدیمی. آموزش پسماند در مدارس به دلیل قدرت تأثیرگذاری کودکان در نظام خانواده انجام می گیرد. عادت به رفتارهای صحیح از کودکی نتیجه موثرتری دارد چرا که کودکان در سن یادگیری هستند، به همین دلیل آموزش تفکیک از مبدا در مدارس به منظور ترویج این فرهنگ در نسل های آینده در راس اقدامات سازمانهای مدیریت پسماند سراسر کشور قرار گرفته است. در این بین کودکان به عنوان شهروندانی که مدیریت فردای شهرمان به دست آنان خواهد بود مخاطبان خاص ما محسوب می شوند. آموزش و تشویق خانواده ها و ارتقای فرهنگ شهروندی به منظور جداسازی زباله از مبدا، یکی از گام های اولیه در مدیریت پسماند شهری است و با توجه به اهمیت موضوع، لازم است همه دست به دست دهیم تا نسبت به ساماندهی این مسئله مهم اقدامات لازم انجام پذیرد. چنانچه در اصل سی ام اعلامیه ریودوژانیرو ۱۹۹۲ به آن اشاره شده است آموزش کودکان باید با زبان ساده و سازگار با تجربه روز در اولویت باشد. این قشر با توجه به آمادگی ذهنی و نیز نتایج بلند مدت این آموزشها در برنامه های آتی به عنوان یک قشر ویژه در این برنامه ها به شمار می رود. در مورد آموزش این گروه نیز ابتدا باید به آموزش مربیان، معلمان و سایر عوامل مرتبط با دانش آموزان پرداخت و سپس با استفاده از ابزارهای مختلف مانند برنامه های شاد، استفاده از نمایشهای عروسکی، بازدیدهای فرهنگی - آموزشی، برگزاری اردوها و جشنها به این قشر آموزشهای مختلف مربوط به جداسازی و مدیریت پسماندها در منزل داده شود. بدین منظور می توان با در نظر گرفتن آموزش مرحله به مرحله (ابتدا در سطح محیط آموزشی، عملیات تفکیک توسط دانش آموزان انجام شود) و نیز انتخاب افراد برتر در زمینه همکاری و در نظر گرفتن جوایز تشویقی، بازدهی کار را بالا برده و انجام حداقل بخش عمده ای از آموزشها را تضمین کرد.

هدف از انتخاب دانش‌آموزان برای آموزش تفکیک پسماندهای خشک استفاده از ظرفیت‌های یادگیری دانش‌آموزان و اثرگذاری آنها بر روی والدین در راستای نهادینه کردن فرهنگ حفاظت از محیط زیست است. با آموزش چهره به چهره دانش‌آموزان و استقرار سطل‌های تفکیک کاغذ در مدارس، مراکز دولتی و خصوصی، بخش زیادی از زباله‌هایی که از جنس کاغذ هستند، تفکیک شده و به چرخه تولید باز می‌گردند. ارائه آموزش‌های عمومی و افزایش سطح فرهنگ و آگاهی دانش‌آموزان به تدریج باعث کاهش میزان تولید زباله و صرفه‌جویی در مصرف منابع شده و از طرفی میزان تفکیک پسماند‌ها در مبادی تولید افزایش خواهد یافت که این امر به نوبه خود باعث کاهش هزینه‌ها، از جمله حمل و نقل پسماندها خواهد شد.

با توجه به اینکه مدارس تولیدکننده عمده زباله خشک از جمله کاغذ هستند سازمان مدیریت پسماند شهرداری قزوین برای سامان‌دهی و جمع‌آوری این پسماندهای خشک، مقطع تحصیلی دوره دوم ابتدایی را جامعه هدف خود قرار داده و تحقق این امر مهم علاوه بر ارتقا فرهنگ سازی در مدارس و نهادینه شدن این فرهنگ در نسل‌های آینده موجب کاهش هزینه جمع‌آوری زباله‌ها و کمک به حفظ محیط زیست می‌گردد. این سازمان بر این باور است که قبل از انتظار از شهروندان باید آنها را در پروسه آموزش قرار داد تا دلایل انجام درخواست‌های مدیریت شهری برایشان مشخص شود. مدارس یکی از مهم‌ترین اماکن برای آموزش‌های اجتماعی و خانوادگی است که در حال حاضر طرح آموزش تفکیک زباله از مبدأ در مدارس قزوین آغاز شده است. این طرح همزمان با بازگشایی مدارس و نواختن زنگ مدرسه در سطح مدارس ناحیه یک آموزش و پرورش شهر قزوین و با محوریت کاهش تولید زباله و بازیافت آغاز شد. در این طرح تعداد ۶۰ مدرسه در نظر گرفته شد که تا کنون تعداد ۲۴ مدرسه شامل ۱۳ مدرسه دخترانه و ۱۱ مدرسه پسرانه با تعداد ۶۰۰۰ دانش‌آموز مورد آموزش قرار گرفته‌اند. محتوای برنامه‌های آموزشی این سازمان برای دانش‌آموزان، اهمیت سه‌باز (بازکاهی، باز مصرف و بازیافت زباله)، مدت زمان لازم برای تجزیه انواع مواد در طبیعت و همچنین مدیریت سبز در خانه، مدرسه، گردش و خرید می‌باشد. تنوع آموزش در فراگیری تاثیر بسزایی در جذابیت برای کودکان و دانش‌آموزان دارد و کارشناسان و آموزشگران سازمان مدیریت پسماند شهرداری قزوین پس از ارائه آموزش‌های لازم، به برگزاری مسابقه در زمینه مطالب عنوان شده اقدام و به برندگان جوایزی اهدا می‌کنند تا از این طریق در راستای نهادینه شدن آموزش‌ها به دانش‌آموزان، اطمینان حاصل شود. به منظور آشنایی بیشتر دانش‌آموزان با مقوله کاهش تولید زباله و بازیافت، از ابزارهای آموزشی و ارائه جوایز استفاده می‌شود و دانش‌آموزان با شرکت در مسابقات پیش‌بینی شده جوایز مربوط را دریافت می‌کنند. همزمان با اجرای طرح، دانش‌آموزان درخواست‌ها و نظرات خود را در قالب نامه به مدیرعامل محترم سازمان مکتوب و در نهایت به بهترین نظر در حضور اولیاء و مربیان جوایزی اهدا می‌گردد و از برترین‌های آنها در رسانه‌ها تقدیر می‌شود. در این راستا، اولیاء و مربیان دانش‌آموزان نیز آموزش‌های لازم را در خصوص مدیریت پسماند فرا می‌گیرند و جوایزی نیز که با محوریت آموزشی در حوزه کاهش تولید زباله تهیه شده است به آنها اهدا می‌گردد.

علیرضا صفاری - کارشناس برنامه ریزی و توسعه سازمان مدیریت پسماند شهرداری قزوین